
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹՈՒՄ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՎՃԱՐԸ ՈՐՊԵՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԾԱԽՍ

ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանության պարեկային
ծառայության վարչական գործերի և դատական
պաշտպանության վարչության դատական պաշտպանության
բաժնի պետ, ոստիկանության փոխգնդապետ
DOI:10.63925/18294847-2026.bl21-07

Ամփոփագիր. Հոդվածում անդրադարձ է կատարվում «վարչական ծախսեր» հասկացության բովանդակությանը և նշանակությանն ըստ ՀՀ օրենսդրության: Քննարկվում է վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը վարչական ծախս դիտարկելու, ինչպես նաև այդպիսի ծախսերի հատուցման հնարավորությունը: Համեմատական է տարվում ՀՀ և արտասահմանյան երկրների նույնաբնույթ հարաբերությունները կարգավորող իրավական ակտերի հետ՝ վեր հանելով դրական լուծումները, նախանշելով կարգավորման արդյունավետ ուղիներ:

Քննարկվում է ՀՀ վարչական դատարանի դիրքորոշումը վարչական ծախսերի շրջանակի և հատուցման հարցի վերաբերյալ՝ ի ցույց դնելով նշված հարցերի կապակցությամբ ձևավորված դատական պրակտիկան, մեր դիտարկմամբ՝ ոչ միշտ միատեսակ ու արդյունավետ:

Կատարված հետազոտության արդյունքում հեղինակն արձանագրում է վարչական ծախսերի և վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարի՝ տարբեր հարթություններում գտնվելու փաստը, ինչպես նաև այդ վճարի փոխհատուցման հնարավորության բացակայությունը վարչական վարույթում:

Հիմնաբառեր. Վարչական ծախսեր, վարչական վարույթում ծախսեր, ներկայացուցչի վճար, իրավաբանական օգնության վճար, փաստաբանի վճար, վարչական ծախսերի հատուցում:

ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված է յուրաքանչյուր անձի պատշաճ վարչարարության իրավունքը¹, ինչից բխում է վարչական մարմնի կողմից իր լիազորությունների պատշաճ իրականացման անհրաժեշտությունը: Վարչարարություն իրականացնելիս կատարվում են որոշակի ծախսեր, որոնք միտված են գործերի անաչառ, արդարացի և ողջամիտ ժամկետում քննությանը:

1985թ. դեկտեմբերի 6-ին ընդունված «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» օրենսգիրքը (այսուհետ՝ ՎԻՎՕ) որևէ կերպ չի բնորոշում վարչական ծախս հասկացությունը, սակայն առկա է դրույթ՝ համաձայն որի վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննող վարչական մարմնի կողմից տուժողներին, վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին հնարավորություն է վերապահված հատուցվելու այն ծախսերի համար, որոնք կապված են տվյալ վարչական վարույթին վերջիններիս ներկայանալու հետ², և որոնք ենթակա են հատուցման վարչական մարմնի կողմից: Ստացվում է, որ նույնիսկ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործի կարճման պարագայում ենթադրյալ իրավախախտի կողմից վարչական մարմին ներկայանալուն վերաբերող ծախսերը ՎԻՎՕ-ով կարգավորված չեն³: Ավելին՝ ՎԻՎՕ-ն ընդհանրապես չի նախատեսում ենթադրյալ իրավախախտին որևէ ծախսի հատուցման հնարավորություն: Ինչ վերաբերում է վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարին, ապա այն ՎԻՎՕ-ում նախատեսված չէ որպես վարչական ծախս, և, հետևաբար, ՎԻՎՕ-ն չի նախատեսում այդպիսի վճարի հատուցման հնարավորություն:

Անհերքելի է այն փաստը, որ ՀՀ վարչական իրավունքի վրա իր խոր հետքն է թողել ԽՍՀՄ վարչական իրավունքը: Այս համատեքստում նշենք, որ Ռուսաստանի Դաշնության ՎԻՎ օրենսգիրքը ևս որպես վարչական ծախս չի նախատեսում վարչական վարույթի մասնակցի, այդ թվում՝ ենթադրյալ իրավախախտի կողմից կատարված

¹ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրություն ՀՀՊՏ 2015.12.21/Հատուկ թողարկում Հոդ. 1118 (2015թ. դեկտեմբերի 6-ի փոփոխություններով), 50-րդ հոդվածը, էլ. աղբյուր՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=102510>, 25.12.2024թ. ժ.12:26:

² Տե՛ս ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք ՀՍՍՀԳՍ 1985/23, 274-րդ հոդվածը: Էլ. աղբյուր՝ <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=186486>, 25.12.2024թ. ժ.12:30:

³ Վարչական մարմին ներկայանալու հետ կապված ծախսերը ներառված չեն վարչական մարմնի կողմից հատուցման ենթակա ծախսերի ցանկում:

ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը⁴, հետևաբար, չի նախատեսում նաև դրա հատուցման հնարավորություն: Նույն օրենսգրքով սահմանված է, որ տուժողին, նրա օրինական ներկայացուցիչներին, վկային, մասնագետին, փորձագետին և թարգմանչին փոխհատուցվում են այն ծախսերը, որոնք կապված են վերջիններիս կողմից համապատասխան վարչական մարմին, դատարան կամ իրավասու անձին ներկայանալու հետ⁵:

Համանման մոտեցում է առկա Թուրքմենստանի Հանրապետության ՎԻՎ օրենսգրքում, որով վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերով վարչական ծախսերի շրջանակը չի ներառում ինչպես ենթադրյալ իրավախախտի կատարած ծախսերը⁶, այնպես էլ վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության և իրավաբանական օգնության վճարները, իսկ ինչ վերաբերում է վարչական ծախսերի հատուցմանը, ապա հատուցման ենթակա են միայն տուժողի, վկայի, մասնագետի, փորձագետի և թարգմանչի՝ վարչական մարմին ներկայանալուն վերաբերող ծախսերը⁷:

2004թ. փետրվարի 18-ին ընդունված՝ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքը (այսուհետ՝ Օրենք) կոչված էր կանոնակարգելու վարչարարության ընթացքում առաջացող հարաբերությունները, այդ թվում՝ վարչական ծախսերին վերաբերող մասը:

Հատկանշական է, որ Օրենքում մի ամբողջ բաժին նվիրվեց վարչական ծախսերին, սակայն, այնուամենայնիվ, մեր կողմից հետազոտվող հարցին Օրենքն անդրադարձ է կատարել մակերեսորեն: Ավելին՝ օրենքի կարգավորման առարկայի շրջանակներում ներառված չեն վարչական ծախսերի հատուցմանն առնչվող՝ վարչական մարմինների և ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց միջև ծագած հարաբերությունները⁸: Առկա

⁴ Տե՛ս Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 30 декабря 2001 г. N 195-ФЗ, հոդված 24.7: Էլ. աղբյուր՝ <https://base.garant.ru/12125267/6be2d17d1f68853d8ca0afc174d241ad/>, 25.12.2024թ. ժ.12:30:

⁵ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 25.14:

⁶ Кодекс Туркменистана Об административных правонарушениях (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.12.2018 г.) հոդված 437: Էլ. աղբյուր՝ <http://www.parliament.am/library/varchakaniravax-axtum19/turqmenstan.pdf>, 25.12.2024թ. ժ.12:30:

⁷ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 438, 2-րդ մաս:

⁸ Տե՛ս «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի ՀՀՊՏ 2004.04.14/21(320) Հոդ.413, 1-ին հոդվածը: Էլ. աղբյուր՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=165294>, 25.12.2024թ. ժ.13:00:

չեն առանձին իրավանորմեր վարչական ծախսերի հատուցման վերաբերյալ, մինչդեռ, օրինակ՝ վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցմանն առնչվող հարաբերություններն ունեն հստակ կարգավորում⁹: Հարց է առաջանում՝ արդյո՞ք Օրենքը կարգավորում է վարչական ծախսերի հատուցմանն առնչվող հարաբերությունները:

Վարչական ծախսերի վերաբերությամբ Օրենքի կարգավորումներն ավելի ընդհանրական բնույթ ունեն: Օրենքի «Վարչական ծախսեր» վերնագրով 6-րդ բաժնում առկա չէ որևէ դրույթ վարչական ծախսերի հատուցման վերաբերյալ: Օրենքի կարգավորմամբ՝ վարչական ծախսը կատարվում է, ոչ թե հատուցվում, այսինքն՝ կատարված վարչական ծախսի հատուցում Օրենքը չի նախատեսում: Այս մեկնաբանությունը դեռևս չի նշանակում, որ Օրենքում չենք կարող հանդիպել վարչական ծախսերի հատուցման վերաբերյալ որոշակի դրսևորումների, օրինակ՝ նախատեսված է պետական և տեղական տուրքը վերադարձնելու մեխանիզմ¹⁰: Չնայած, այս դեպքում խոսքը ոչ թե հատուցման, այլ վերադարձման մասին է, մեր կարծիքով՝ վերադարձնելը տվյալ դեպքում դիտարկվում է որպես հատուցման ձև:

Եթե ՎԻՎՕ-ի պարագայում անհերքելի է, որ վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը չի համարվում վարչական ծախս և ենթակա չէ հատուցման, ապա նշված հարցի շուրջ Օրենքի կարգավորումները միանշանակ չեն մեկնաբանվում իրավակիրառ պրակտիկայում, ինչն արտացոլվում է նաև ստորև ներկայացված դատական գործերում:

Մասնավորապես՝ ՎԴ/6256/05/23 գործով «Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին» որոշմամբ ՀՀ վարչական դատարանն արձանագրել է. «Տվյալ դեպքում հայցվորը խնդրել է պարտավորեցնել վարչական մարմնին ընդունել ոչ իրավաչափ վարչարարությամբ պատճառված 10.380 ՀՀ դրամի նյութական վնասի փոխհատուցման վերաբերյալ բարենպաստ վարչական ակտ: Այսինքն՝ հայցվորը ներկայացրել է ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 67-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորեցման հայց՝ հայցապահանջի հիմքում դնելով այն հանգամանքը, որ պատասխանողի կողմից հայցվորին վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ որոշումը

⁹ «Տե՛ս նույն տեղում՝ բաժին 7:

¹⁰ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 91, 2-րդ մաս:

բեկանվել է վարչական կարգով, ուստի հայցվորի ներկայացուցիչը դիմել է պատասխանողին ոչ իրավաչափ վարչարարությամբ պատճառված նյութական վնասը, այն է՝ հիշատակված որոշման շրջանակներում փաստաբանի մատուցած ծառայությունների դիմաց վճարված գումարը փոխհատուցելու պահանջով, որը պատասխանողի կողմից, ըստ էության, մերժվել է:

Դատարանն արձանագրում է, որ հայցվորի կողմից ներկայացված պահանջը չի կարող քննվել պարտավորեցման հայցի շրջանակներում, քանի որ վարչական վարույթի ընթացքում փաստաբանի մատուցած ծառայությունների համար վճարված գումարը չի կարող դիտարկվել որպես ոչ իրավաչափ վարչարարության հետևանքով պատճառված վնաս՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այն հանդիսանում է վարչական վարույթի ընթացքում կատարված ծախս:»¹¹:

Սույն գործով ՀՀ վարչական դատարանը գտել է, որ փաստաբանի մատուցած ծառայությունների համար վճարված գումարը վարչական ծախս է՝ որոշմամբ չանդրադառնալով, թե այն Օրենքով նախատեսված որ վաչական ծախսերի մեջ է ընդգրկված:

Մեկ այլ՝ ՎԴ/1790/05/23 գործով կայացված վճռով ՀՀ վարչական դատարանն արձանագրել է հետևյալը. «Հաշվի առնելով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու մասին որոշումներով առաջադրված տուգանքների չափերը և 25.11.2022 թվականին կնքված պայմանագրի շրջանակներում մատուցված ծառայությունների ծավալը՝ Դատարանը գտնում է, որ խախտված իրավունքների վերականգնման համար պիտանի և անհրաժեշտ ծախսերի չափը կազմել է յուրաքանչյուր Հայցվորի համար 15.000-ական ՀՀ դրամ:

Դատարանն անհրաժեշտ է համարում հավելել, որ դատաքննությամբ հիմնավորված ծախսերն իրականացվել են ոչ իրավաչափ վարչարարության հետևանքով խախտված իրավունքները վերականգնելու նպատակով, ... :»¹²:

¹¹ Էլ. աղբյուր՝ http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&case_id=38562071809985934, 25.12.2024թ. ժ.13:10:

¹² Էլ. աղբյուր՝ http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&case_id=38562071809980700, 25.12.2024 թ. ժ.13:10:

Ստացվում է, որ սույն գործով ՀՀ վարչական դատարանն արտահայտել է ՎԴ/6256/05/23 գործով կայացված որոշմանը հակասող դիրքորոշում և վարչական վարույթի ընթացքում իրավաբանական ծառայությունների մատուցման վճարը դիտարկել է ոչ թե որպես վարչական ծախս, այլ որպես ոչ իրավաչափ վարչարարությամբ պատճառված վնաս: Տվյալ դեպքում ՀՀ վարչական դատարանն արձանագրել է, որ իրավաբանական ծառայությունների մատուցման վճարը վարչական ծախս չի համարվում:

Պետք է արձանագրել, որ, ի տարբերություն ՎԻՎՕ-ի, Օրենքը նախատեսում է վարչական ծախսերի ավելի լայն շրջանակ, մասնավորապես՝ «վարչական ծախսերն են վարչական վարույթում գործի քննարկման համար օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով վճարվող պետական կամ տեղական տուրքը, ինչպես նաև սույն գլխով սահմանված այլ ծախսեր»¹³: Ակնհայտ է, որ վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը չի կարող նույնանալ պետական կամ տեղական տուրքի հետ, հետևաբար, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել «այլ ծախսեր» հասկացության բովանդակությունը՝ պարզելու համար՝ արդյո՞ք վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը համարվում է այլ ծախս:

Այսպես, վարչական վարույթի ընթացքում կատարվող այլ ծախսերն այն ծախսերն են, որոնք կապված են՝

ա) վարչական ակտը կամ այլ փաստաթղթեր դրանց հասցեատերերին հանձնելու, ինչպես նաև վկաներ, փորձագետներ և թարգմանիչներ հրավիրելու հետ.

բ) հրապարակային հայտարարություններ անելու, վարչական ակտը հրապարակելու հետ.

գ) վարչական ակտի կամ վարույթի հետ առնչություն ունեցող այլ փաստաթղթերի լրացուցիչ օրինակներ տրամադրելու, այդ փաստաթղթերից պատճեններ (լուսապատճեններ) կամ քաղվածքներ կատարելու և տրամադրելու հետ.

¹³ Տե՛ս «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի ՀՀՊՏ 2004.04.14/21(320) Հոդ.413, 90-րդ հոդվածը: Էլ. արքյուր՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=165294>, 25.12.2024թ. ժ.13:00:

դ) վարույթին մասնակցություն ապահովելու կամ վարույթի վերաբերյալ այլ նպատակով հեռագրեր և միջքաղաքային հեռախոսազանգեր ուղարկելու և հղելու հետ.

ե) գործուղումների առնչությամբ առաջացող ճանապարհաձախսը հոգալու հետ.

զ) այլ վարչական մարմիններին կամ այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ կատարելու հետ.

է) իրեր տեղափոխելու կամ պահպանելու հետ.

ը) վարչական մարմնի կողմից կատարողական վարույթ իրականացնելու հետ.

թ) վարչական վարույթի ընթացքում փորձագետներին և թարգմանիչներին վարձատրելու հետ¹⁴:

Վերոնշված այլ ծախսերը կատարում է վարչական վարույթն իրականացնող մարմինը¹⁵, իսկ եթե փորձագետին կամ թարգմանչին հրավիրել է վարչական վարույթի որևէ մասնակից, ապա համապատասխան ծախսերը կրում է այդ մասնակիցը¹⁶: Այսինքն՝ փորձագետ և թարգմանիչ հրավիրելու ծախսերը հրավիրող մասնակցի կողմից կատարված լինելու պարագայում ևս հատուցման հնարավորություն նախատեսված չէ:

Վարչական ծախսերի տեսակներն սպառիչ կերպով թվարկված են Օրենքի 92-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝ բացառությամբ նույն մասի «զ» կետի՝ «այլ վարչական մարմիններին կամ այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ կատարելու հետ կապված վարչական ծախս», ուստի վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը որպես վարչական ծախս դիտարկելու հարցը կարելի է քննարկել միայն նշված կետի շրջանակներում:

Պարզելու համար, թե արդյո՞ք վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը կարող է համարվել «այլ վարչական մարմիններին կամ այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ կատարելու հետ կապված վարչական ծախս», անհրաժեշտ է վեր հանել այն ընդհանուր հատկանիշը, որը բնորոշ է վարչական ծախսերի հստակ

¹⁴ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 92, 1-ին մաս:

¹⁵ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 92, 2-րդ մաս:

¹⁶ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 93, 2-րդ մաս:

թվարկված բոլոր տեսակներին և այնուհետև պարզել այդ հատկանիշի առկայությունը «ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարի» մեջ:

Քննարկվող հարցի կապակցությամբ մեր կատարած հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ վարչական ծախսերի թվարկված տեսակներն անխտիր ուղղված են վարչական մարմնի պարտականությունների և գործառույթների պատշաճ կատարմանը, դրանք ծախսեր են, որոնք ապահովում են պատշաճ վարչարարության իրականացումը:

Ակնհայտ է, որ օրենքով սահմանված պետական կամ տեղական տուրքն սպասարկում է վարչական մարմնին: Այդ գումարը մուտք է արվում պետական կամ տեղական բյուջե, որից, ըստ էության, գոյանում է վարչական մարմնի աշխատակիցների աշխատավարձը և այլ ծախսերի համար անհրաժեշտ գումարը, որը, ընդհանուր առմամբ, ուղղվում է վարչական մարմնի պարտականությունների պատշաճ կատարմանը:

Վարչական ակտը կամ այլ փաստաթղթերը դրանց հասցեատերերին հանձնելու, փորձագետներ և թարգմանիչներ հրավիրելու, ինչպես նաև վարչական վարույթի ընթացքում փորձագետներին և թարգմանիչներին վարձատրելու ծախսերի կատարումը բխում է վարչական մարմնի պարտականություններից, մասնավորապես՝ վարչական մարմինը պարտավոր է պատշաճ վարչարարություն իրականացնել, վարչական ակտը կամ այլ փաստաթղթերը հանձնել հասցեատերերին¹⁷, անհրաժեշտության դեպքում վկա¹⁸ կամ փորձագետ¹⁹ հրավիրել, ինչպես նաև վարչական վարույթն իրականացնել²⁰ հայերենով:

Հրապարակային հայտարարություններ անելու, վարչական ակտը հրապարակելու²¹, վարչական ակտի կամ վարույթի հետ առնչություն ունեցող այլ փաստաթղթերի լրացուցիչ օրինակներ տրամադրելու, այդ փաստաթղթերից պատճեններ (լուսապատճեններ) կամ քաղվածքներ կատարելու և տրամադրելու²², ինչպես նաև վարույթին մասնակցություն ապահովելու կամ վարույթի առնչությամբ այլ նպատակով հեռագրեր և միջքաղաքային հեռախոսազանգեր ուղարկելու և հղելու, իրեր տեղափոխելու կամ պահպանելու, ինչպես

¹⁷ ¹⁷ Տե՛ս նույն տեղում՝ 29.1-ին և 59-րդ հոդվածներ:

¹⁸ Տե՛ս նույն տեղում՝ 44-րդ հոդված:

¹⁹ Տե՛ս նույն տեղում՝ 45-րդ հոդված:

²⁰ Տե՛ս նույն տեղում՝ 27-րդ հոդված:

²¹ Տե՛ս նույն տեղում՝ 59-րդ և 68-րդ հոդվածներ:

²² Տե՛ս նույն տեղում՝ 39-րդ հոդված:

նաև վարչական մարմնի կողմից կատարողական վարույթ իրականացնելու ծախսերը ևս բխում են վարչական մարմնի պարտականությունների կատարումից, միտված են ապահովելու պատշաճ վարչարարության իրականացումը:

Վերոնշված վերլուծության պարագայում, կարծում եմ, կասկած չի հարուցում այն փաստը, որ վարչական ծախսերն ունեն մեկ նպատակ՝ ապահովել վարչական մարմնի պարտականությունների՝ վարչարարության պատշաճ իրականացումը:

Ինչ վերաբերում է այլ վարչական մարմիններին կամ այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ կատարելու ծախսերին, ապա այս ծախսի տեսակը չի կարող մեկնաբանվել ընդհանուր բաժնի և գլխի մյուս դրույթների վերոնշյալ մեկնաբանություններին հակառակ:

Այսինքն՝ Օրենքի 92-րդ հոդվածի 1-ին մասի «գ» կետը՝ այլ վարչական մարմիններին կամ այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ կատարելու ծախսերը, ևս պետք է մեկնաբանել որպես այնպիսի ծախսեր, որոնք ուղղված են վարչական մարմնի պարտականությունների պատշաճ կատարմանը, և այս համատեքստում «այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ» հասկացությունը չի կարող ներառել վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը, քանի որ վարչական վարույթի մասնակցի կողմից վարչական վարույթում ներկայացուցչի, այդ թվում՝ փաստաբանի միջոցով հանդես գալը կամ իրավաբանական օգնություն ստանալը որևէ առնչություն չունի վարչական մարմնի պարտականությունների պատշաճ կատարման հետ, միևնույն ժամանակ, դա չի նշանակում, որ վարչական մարմինը կարող է արգելել ներկայացուցչի միջոցով հանդես գալը կամ իրավաբանական օգնություն ստանալը, քանի որ դրանք վարույթի մասնակցի իրավունքներն են: Վարչական վարույթում վարչական մարմինը պարտականություն չի կրում վարույթի մասնակցին փաստաբանով ապահովելու կամ իրավաբանական օգնություն տրամադրելու, հետևաբար այդպիսի ծախսերը չեն կարող դրվել վարչական մարմնի վրա, քանի որ դրանք, ըստ էության, վարչական ծախսեր չեն: Հատկանշական է, որ վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը՝ որպես այդպիսին, ուղղակիորեն նախատեսված չէ որպես վարչական ծախս, և տրամաբանական

չէ «այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ» հասկացության բովանդակությունն անհիմն տարածել նաև ներկայացուցչի կամ իրավաբանական օգնության վճարի վրա: Տրամաբանական չէ, որ Օրենքը հստակ նախատեսեր վկայի, փորձագետի և թարգմանչի վարձատրության ծախսերը, իսկ ներկայացուցչի կամ իրավաբանական օգնության վճարը նախատեսեր ընդհանրական հասկացության տակ:

Վերոգրյալից բխում է, որ վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը վարչական ծախս չէ, քանի որ այն նշված չէ վարչական ծախսերի տեսակների մեջ, ավելին՝ չի բխում «վարչական ծախս» հասկացության էությունից և գաղափարից: Այս առումով կարող է հարց առաջանալ, թե այդ դեպքում ո՞ր ծախսերն են համարվում «այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայությունների համար վճարումներ». Պատասխանը միանշանակ է, որ այս դրույթի տակ ևս օրենսդիրը նկատի է ունեցել այն ծախսերը, որոնք ուղղված են վարչական մարմնի պարտականությունների և լիազորությունների պատշաճ կատարմանը, այդ ծախսերը կատարվում են վարչական մարմնի նախաձեռնությամբ: Այս դրույթի տակ կարելի է հասկանալ այնպիսի ծախսեր, որոնք կատարվում են վարչարարության ընթացքում որևէ գործունեությամբ զբաղվող կամ մասնագիտական գիտելիքներ ունեցող անձի՝ վարչական մարմնին ցույց տված օգնության կամ վարչական մարմնի կողմից անհրաժեշտության դեպքում որոշակի ծառայություններից օգտվելու համար: Այս առումով Վրաստանի Հանրապետության ընդհանուր վարչական օրենսգիրքը սահմանում է, որ իրավաբանական օգնության համար դիմած վարչական մարմինը պարտավոր է փոխհատուցել իրավաբանական օգնություն ստանալու ծախսերը, եթե դրանք գերազանցում են 50 լարին²³: «Այլ անձանց կողմից ցույց տրված օգնության կամ ծառայություններ» հասկացության տակ Վրաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ հստակ սահմանված է վարչական մարմնի կողմից իրավաբանական օգնություն ստանալու ծառայության վճարը որպես վարչական ծախս:

²³Տե՛ս Общй административный кодекс Грузии 25/06/1999, հոդված 19, 1-ին մաս:

Էլ. աղբյուր՝ <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/16270?publication=43>, 25.12.2024թ. Ժ.16:40:

Այսինքն՝ «այլ ծառայություններից օգտվել» ասելով պետք է հասկանալ ոչ թե ենթադրյալ իրավախախտի, այլ վարչական մարմնի կողմից անհրաժեշտ ծառայությունից օգտվելը: Որպես ակնառու օրինակ կարելի է նշել այն դեպքը, երբ վարչական մարմինն ապօրինի կառուցված շինությունն ապամոնտաժելու համար դիմում է համապատասխան տեխնիկաներ ունեցող որևէ ընկերությանը: Քննարկվող դրույթը վերաբերում է վարչական մարմնի կողմից որևէ անձի օգնությանը դիմելու կամ ծառայությունից օգտվելու արդյունքում առաջացած ծախսերին, և երբեք վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը չի կարող լինել վարչական ծախս:

Վրաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ, մասնավորապես՝ Վրաստանի Հանրապետության ընդհանուր վարչական օրենսգրքի համաձայն՝ վարչական վարույթի կողմերից յուրաքանչյուրն ինքն է կրում վարչական վարույթի այն ծախսերը, որոնք կատարվել են իր նախաձեռնությամբ կամ իր օգտին²⁴, իսկ վկա կամ փորձագետ հրավիրելու ծախսերն իրականացնում է հրավիրող կողմը²⁵: Բոլորովին այլ կարգավորում է առկա վարչական բողոքարկման վարույթում կատարված ծախսերի դեպքում, մասնավորապես՝ կողմերից յուրաքանչյուրը կրում է իր կատարած ծախսերը²⁶, սակայն բողոքի բավարարման դեպքում վարչական մարմինը փոխհատուցում է կողմի՝ ներկայացուցիչ կամ փաստաբան ներգրավելու ծախսերը միայն այն դեպքում, եթե կողմն անվճարունակ է²⁷:

«Օրենսդրությանն սկզբունքորեն հակառակ դրույթ է պարունակում Ղազախստանի Հանրապետության վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրքը, մասնավորապես՝ վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործում պաշտպանի պարտադիր մասնակցության դեպքերի վերաբերյալ, որոնց պարագայում եթե վարչական պատասխանատվության ենթակա անձի, նրա ներկայացուցչի կամ այլ անձանց կողմից պաշտպան չի հրավիրվում, ապա վարչական մարմինն է պարտավոր ապահովել

²⁴ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 91:

²⁵ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 109, 5-րդ մաս:

²⁶ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 204, 2-րդ մաս:

²⁷ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 204, 3-րդ մաս:

փաստաբանի մասնակցությունը²⁸, բացի այդ, վարչական իրավախախտման վերաբերյալ գործը քննող վարչական մարմինը պարտավոր է ազատել անձին իրավաբանական օգնություն ստանալու համար կատարված ծախսերից, որոնք պետք է կատարվեն պետական բյուջեի հաշվին²⁹:

Վերոգրյալից բխում է, որ այն երկրներում, որտեղ վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը համարվում է վարչական ծախս և որոշ պայմանների առկայության պարագայում ենթակա է հատուցման, օրենսդրությամբ հստակ նախատեսված է նման հնարավորությունը: Վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը որպես վարչական ծախս դիտարկելն ուղղակիորեն արտացոլում է սվյալ պետության օրենսդրի կամքը: Ինչպես նկատեցինք, ՀՀ օրենսդրությամբ վարչական վարույթի մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը չի համարվում վարչական ծախս և ենթակա չէ հատուցման, հակառակ պարագայում՝ այդ հնարավորությունը հստակ ամրագրված կլիներ ՀՀ նորմատիվ իրավական ակտերում:

Եզրահանգում

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարելի է արձանագրել, որ ՀՀ օրենսդրությամբ.

1. վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարը նախատեսված չէ որպես վարչական ծախս.
2. վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու վճարի հատուցման հնարավորություն նախատեսված չէ.

²⁸Տե՛ս КОДЕКС РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.02.2019 г.) հոդված 749: Էլ. արքյուր՝ https://kodeksy-kz.com/ka/ob_administrativnyh_pravonarusheniayah/749.htm Законодательство Ресублики Казахстан 2026 год, 25.12.2024թ. ժ.17:00:

²⁹ Տե՛ս նույն տեղում՝ հոդված 750, 5-րդ մաս:

3. վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու ծախսերի կատարումը չի կարող դրվել վարչական մարմնի վրա.
4. վարչական վարույթում մասնակցի ներկայացուցչության կամ իրավաբանական օգնություն ստանալու ծախսերը որևէ պարագայում ենթակա չեն հատուցման վարչական մարմնի կողմից:

ПЛАТА ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО УЧАСТНИКА АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОИЗВОДСТВА ИЛИ ЗА ПОЛУЧЕНИЕ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ КАК РАСХОД, ПРОИЗВЕДЁННЫЙ ВНЕ РАМОК АДМИНИСТРАТИВНЫХ РАСХОДОВ

АРУТЮН ИСААКЯН

Начальник отдела судебной защиты

Управления по административным делам и судебной защите

Патрульной службы Полиции Министерства внутренних дел Республики Армения,

подполковник полиции

Аннотация. В статье рассматривается содержание и значение понятия «административные расходы» в соответствии с законодательством Республики Армения. Обсуждается возможность рассмотрения платы за представительство или юридическую помощь участника административного производства в качестве административных расходов, а также возможность возмещения таких расходов. Проводится сравнение правовых актов, регулирующих аналогичные отношения в Республике Армения и зарубежных странах, с выделением позитивных решений и обозначением эффективных путей регулирования обозначенных правоотношений.

Обсуждается позиция административного суда РА по вопросу объема административных расходов и компенсации, демонстрирующая судебную практику, сложившуюся в связи с указанными вопросами, которая, по нашему мнению, не всегда единообразна и эффективна.

В результате проведенного исследования автор отмечает, что административные расходы и плата за представительство или юридическую помощь участника административного разбирательства находятся на разных уровнях, а также отмечает отсутствие возможности возмещения этих расходов в административном разбирательстве.

Ключевые слова: административные расходы, расходы в административном процессе, гонорар представителя, гонорар юридической помощи, гонорар адвоката, возмещение административных расходов.

LEGAL ASSISTANCE OR REPRESENTATION FEES IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS OUTSIDE THE SCOPE OF ADMINISTRATIVE COSTS

HARUTYUN ISAHAKYAN

Head of the Judicial Protection Division,

Department of Administrative Proceedings and Judicial Protection

Patrol Service of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Armenia,

Police Lieutenant Colonel

Abstract. The content and the meaning of the concept of "administrative expenses" in accordance with the legislation of the Republic of Armenia are discussed in the article. It illustrates whether payments for legal representation or assistance of participants in administrative proceedings can be included in administrative expenses, as well as the possibility of reimbursement of such costs. A comparative analysis of legal acts regulating similar relations in the Republic of Armenia and foreign countries is conducted, highlighting some positive solutions and identifying effective approaches to regulating these legal relations.

The position of the RA Administrative Court regarding the framework and procedure for reimbursement of administrative expenses is considered, demonstrating that the judicial practice formed on the specified issues, in our opinion, is not always uniform and effective.

As a result of the research, the author concludes that administrative expenses and fees for representation or legal assistance of a participant in administrative proceedings are on different grounds, as well as confirms the absence of possibility of reimbursement of these costs in administrative proceedings.

Key words: administrative expenses, expenses in the administrative process, representative's fee, legal assistance fee, attorney's fee, reimbursement of administrative expenses.

Օգտագործված գրականության ցանկ.

1. ՀՀ Սահմանադրություն ՀՀՊՏ 2015.12.21/Հատուկ թողարկում Հոդ. 1118 (2015թ. դեկտեմբերի 6-ի փոփոխություններով),
<https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=102510>
2. ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք ՀՍՍՀԳՍՏ 1985/23,
<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=186486>,
3. «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի ՀՀՊՏ 2004.04.14/21(320)
<https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=165294>,
4. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 30 декабря 2001 г. N 195-ФЗ,
<https://base.garant.ru/12125267/6be2d17d1f68853d8ca0afc174d241ad/>
5. Кодекс Туркменистана Об административных правонарушениях (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.12.2018 г.)
<http://www.parliament.am/library/varchakaniravaxatum19/turqmenstan.pdf>.
6. http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&case_id=38562071809985934
7. http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&case_id=38562071809980700
8. Общий административный кодекс Грузии 25/06/1999
<https://matsne.gov.ge/ru/document/view/16270?publication=43>
9. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.02.2019 г.)
https://kodeksy-kz.com/ka/ob_administrativnyh_pravonarusheniyah

Հոդվածը գրախոսվել է 02.02.2026

Ներկայացվել է տպագրության 06.02.2026